

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 109/02-39

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. septembra 2003 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Daniela Švábyho prerokoval prijatú sťažnosť P. H., bytom B. B., zastúpeného advokátom JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia jeho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 185/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 185/00 p o r u š i l právo P. H., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prerokovanie vecí v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. P. H. p r i z n á v a primerané finančné zadost'učinenie v sume 5 000 Sk (slovom päťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Bratislava I povinný vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky u k l a d á zaplatiť trovy právneho zastúpenia P. H. v sume 8 000 Sk (slovom osemtisíc slovenských korún) advokátovi JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K., na účet.

4. Okresný súd Bratislava I je povinný uhradiť štátu trovy právneho zastúpenia v sume 8 000 Sk (slovom osemtisíc slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením zo 7. októbra 2002 č. k. I. ÚS 109/02-15 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) sťažnosť P. H., bytom B. B. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou sa sťažoval na porušenie jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie vecí v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 185/00.

Sťažovateľ v sťažnosti uviedol, že 10. novembra 2000 podal Okresnému súdu Banská Bystrica žalobu na Slovenskú republiku, zastúpenú Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaná“) vo veci vymáhania škody vo výške 2 138 Sk. Okresný súd Banská Bystrica mu 22. novembra 2000 oznámil, že vec

postupuje okresnému súdu, od ktorého dostal predvolanie na súdne pojednávanie na 29. november 2001 po uplynutí jedného roka od podania žaloby, a doteraz nedostal rozsudok, prípadne iné rozhodnutie súdu. Sťažovateľ s vyslovením porušenia uvedených základných práv zároveň žiadal, aby mu ústavný súd priznal aj primerané finančné zadost'učinenie vo výške 100 000 Sk ako nemajetkovú ujmu spôsobenú okresným súdom.

2. Uznesením zo 7. októbra 2002 ústavný súd podľa § 30 ods. 1 a 2 a § 138 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku v spojení s § 31a zákona o ústavnom súde po zistení, že sťažovateľ spĺňa zákonné podmienky pre takýto postup (pozri bod 1 časti II odôvodnenia uznesenia o prijatí sťažnosti na ďalšie konanie), ustanovil mu za právneho zástupcu v tomto konaní pred ústavným súdom advokáta JUDr. J. M., Advokátska kancelária, K. (ďalej aj „právny zástupca“). V podaní z 11. novembra 2002 právny zástupca sťažovateľa žiadal o i. priznať odmenu za právne zastúpenie „podľa ust. § 13 ods. 8 vyhl. č. 163/2002 Z. z. za dva právne úkony (prevzatie a písomné podanie vo veci) vo výške 8 000,- Sk. Jeden právny úkon á 3900,- Sk + paušál á 100,- Sk“.

3. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci písomne vyjadrili obaja účastníci konania: okresný súd, zastúpený jeho predsedom M. L., vyjadreniami zo 6. augusta a 23. októbra 2002 a 27. marca 2003 a právny zástupca sťažovateľa vyjadreniami z 11. novembra 2002. Okrem toho sa k veci samostatne vyjadril aj sťažovateľ v podaniach z 10. marca a 28. augusta 2003 označených ako „Dodatok k sťažnosti zo dňa 6. mája 2002 (...)“.

4. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru.

II.

Na základe písomných vyjadrení účastníkov konania a ich príloh ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav tohto konania:

1. Dňa 13. novembra 2000 bola Okresnému súdu Banská Bystrica doručená žaloba sťažovateľa, ktorou sa voči žalovanej domáhal náhrady škody vo výške 2 138 Sk. Okresný súd Banská Bystrica sťažovateľovi 22. novembra 2000 oznámil, že vec postupuje okresnému súdu, ktorému spis došiel 6. decembra 2000. Vec sťažovateľa bola zapísaná a ďalej je vedená pod sp. zn. 9 C 185/00.

2. Okresný súd 13. decembra 2000 predložil spis Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) na rozhodnutie v otázke príslušnosti súdu. Najvyšší súd spis vrátil okresnému súdu 15. júna 2001 po tom, ako 26. apríla 2001 rozhodol o jeho miestnej príslušnosti na konanie vo veci sťažovateľa.

3. Okresný súd úpravou sudkyne z 18. júna 2001 doručil uznesenie najvyššieho súdu účastníkom konania a žalovanej žalobný návrh na vyjadrenie. Po tom, ako sa 25. júla 2001 žalovaná písomne vyjadrila, okresný súd 2. augusta 2001 nariadil pojednávanie na 29. november 2001, na záver ktorého vyniesol rozsudok tak, že žalobný návrh sťažovateľa zamietol. Okresný súd uplatnený nárok sťažovateľa posúdil podľa § 420 Občianskeho zákonníka a dospel k záveru, že „nie sú splnené objektívne predpoklady vzniku zodpovednosti odporcu za škodu, pretože nedošlo k porušeniu právnej povinnosti zo strany odporcu, keď navrhovateľovi boli vykonané zrážky zo mzdy z titulu poistného na dôchodkové zabezpečenie za obdobie od januára do júla 2000 v súlade s vtedy platným zákonom podľa § 14 ods. 7 písm. e) zák. č. 274/94 Z. z. v znení platnom do 31. 7. 2000, keď až zák. č. 232/00 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť od 1. 8. 2000 bolo ust. § 14 ods. 7 písm. e) zmenené tak, že poberatelia dôchodkov v pracovnom alebo obdobnom vzťahu nie sú povinní platiť poistné na dôchodkové poistenie“.

4. Po tom, ako zákonná sudkyňa 19. decembra 2001 odovzdala do súdnej (spisovej) kancelárie písomné vyhotovenie rozsudku z 29. novembra 2001, spisová kancelária okresného súdu ho opísala a za účelom doručenia účastníkom konania odoslala 13. júna 2002.

5. Sťažovateľ 2. júla 2002 podal proti rozsudku odvolanie, ktoré okresný súd 25. júla 2002 zaslal na vyjadrenie žalovanej, a následne 13. augusta 2002 bol spis predložený Krajskému súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) ako odvolaciemu súdu, ktorý o odvolaní sťažovateľa rozhodol rozsudkom zo 14. mája 2003 č. k. 14 Co 361/02-43 tak, že napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdil. Krajský súd spis vrátil okresnému súdu 11. júla 2003 a následne bol 27. augusta 2003 okresným súdom rozsudok krajského súdu doručený sťažovateľovi (podľa jeho vlastného udania). Vzhľadom na to, že odvolanie proti rozsudku krajského súdu nie je prípustné, nadobudol rozsudok okresného súdu v spojení s rozsudkom krajského súdu po jeho doručení účastníkom konania právoplatnosť.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 9 C 185/00 došlo k porušeniu práva sťažovateľa zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prietáhov (...)“, resp. v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...)“.

Takto bol predmet konania vymedzený uznesením o prijatí predmetnej sťažnosti na ďalšie konanie. Následne však sťažovateľ žiadal zmenu predmetu konania. Naposledy v podaní z 28. augusta 2003 žiadal, aby sa ústavný súd zaoberal „aj mojou sťažnosťou na postup KS Bratislava“. Avšak vzhľadom na predmet konania vymedzený sťažnosťou sťažovateľa a uznesením ústavného súdu o jej prijatí na ďalšie konanie sa ústavný súd nemohol týmito návrhmi sťažovateľa zaoberať. Ústavný súd už uviedol, že zvláštnosť

konania pred ústavným súdom vyplývajúca z toho, že ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní návrh (sťažnosť) neodloží alebo neodmietne, prijme ho podľa § 25 ods. 3 zákona o ústavnom súde na ďalšie konanie „v rozsahu, ktorý sa vymedzí vo výroku uznesenia o prijatí návrhu“, vylučuje možnosť navrhovateľa (sťažovateľa) meniť návrh na začatie konania (napr. I. ÚS 36/02). Ústavný súd sa preto nezaoberal námietkami sťažovateľa na postup krajského súdu.

2. Predseda okresného súdu uviedol, že pri preverovaní veci zistil, že zapisovateľka zákonnej sudkyne neopísala rozhodnutie od 19. decembra 2001 do 13. júna 2002 a že za porušenie pracovnej disciplíny bola upozornená písomne listom z 2. augusta 2002. Inak podľa predsedu okresného súdu k žiadnym priet'ahom v konaní nedošlo, a preto navrhol sťažnosť zamietnuť ako neodôvodnenú, resp. ako neprípustnú z dôvodov, že sťažovateľ nevyčerpal iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho práv poskytuje, a to „podať vo veci nedoručenia rozsudku sťažnosť v zmysle ust. § 17 zák. č. 80/92 Zb. v platnom znení“, na základe ktorej (ak by tak sťažovateľ urobil) „by vedenie súdu zabezpečilo okamžitú expedíciu rozsudku účastníkom, čím by bol obratom priet'ah odstránený“.

3. Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu k uvedenému vyjadreniu predsedu okresného súdu uviedol, že „opakovane boli podávané sťažnosti na priet'ahy v konaní“ a že dôvodnosť predmetnej sťažnosti potvrdil predseda okresného súdu, „pretože zapisovateľka (...) neopísala rozhodnutie od 19. 12. 2001 do 13. 6. 2002, kvôli čomu bola upozornená na porušenie pracovnej disciplíny (...)“.

4. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 Dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra ústavného súdu a Európskeho súdu pre ľudské práva sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez

zbytočných prietáhov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I ÚS 41/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

4.1 Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že konanie vo veci sťažovateľa týkajúce sa náhrady škody uplatnenej podľa Občianskeho zákonníka proti žalovanej (Slovenskej republike) sa pre účely posúdenia opodstatnenosti sťažnosti sťažovateľa začalo pred okresným súdom 6. decembra 2000 a skončilo 23. augusta 2003 (pozri časť II bod 1 a 5 nálezu), t. j. trvalo 2 roky a vyše 8 mesiacov. Z tejto dĺžky konania však pripadá 6 mesiacov na konanie na najvyššom súde (pozri časť II bod 2 nálezu) a 11 mesiacov na konanie na krajskom súde (pozri časť II bod 5 nálezu). Ústavný súd ďalej konštatuje, že okresný súd (a následne i krajský súd v odvolacom konaní) rozhodol rozsudkom vo veci samej po prerokovaní žaloby sťažovateľa (v odvolacom konaní jeho odvolania) na jedinom pojednávaní. Podľa názoru ústavného súdu uvedená dĺžka konania pred okresným súdom nebola závislá od zložitosti veci a ani nebola vyvolaná správaním sťažovateľa.

4.2 Ústavný súd zistil v postupe okresného súdu jedinú významnú nečinnosť v období od 29. novembra 2001 (vynesenie rozsudku) do 13. júna 2002 (expedovanie – doručenie rozsudku účastníkom), t. j. počas šiestich mesiacov. Nebolo sporné, že podstata tejto nečinnosti sa týkala len administratívneho spracovania písomného vyhotovenia rozhodnutia spisovou kanceláriou okresného súdu (pozri časť II bod 4 nálezu).

Podľa § 158 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“) v znení platnom a účinnom v rozhodujúcom čase ak predseda súdu zo závažných dôvodov nerozhodne inak, rovnopis písomného vyhotovenia rozsudku sa odošle do tridsiatich dní odo dňa jeho vyhlásenia (...).

Ústavný súd už mal príležitosť v predchádzajúcej judikatúre (napr. I. ÚS 11/00, I. ÚS 63/00) zdôrazniť, že pri posúdení, či došlo alebo nedošlo k porušeniu práva na

prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy (a obdobne práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru), ústavný súd na takéto lehoty síce prihliada, ale ich nedodržanie automaticky nevyvoláva porušenie uvedených práv, pretože aj v týchto prípadoch sú rozhodujúce všetky okolnosti danej veci.

V danej veci však podľa názoru ústavného súdu uvedenú dobu (šesť mesiacov) spotrebovanú len na administratívne spracovanie jednoduchej písomnosti, akou bolo písomné vyhotovenie rozsudku z 29. novembra 2001, bolo potrebné považovať za „zbytočný prietah“ v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. za „neprimeranú lehotu“ v zmysle čl. 6 ods. 1 Dohovoru. V tejto súvislosti ústavný súd nemohol prihliadnuť na dôvody, pre ktoré predseda okresného súdu považoval sťažnosť za neprípustnú (pozri bod 2 tejto časti nálezu), pretože citované znenie § 158 ods. 3 OSP nevyžaduje od účastníka konania, aby sa spôsobom uvádzaným predsedom súdu „domáhal“ doručenia písomného vyhotovenia rozsudku pred tým, než sa so sťažnosťou podľa čl. 127 ústavy na porušenie základných práv zaručených v cit. článkoch ústavy a Dohovoru obráti na ústavný súd. Okrem toho ústavný súd v danej veci nezistil žiadnu okolnosť, z ktorej by vyplýval nedostatočný záujem sťažovateľa o odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa ako žalobca počas tohto obdobia súdneho konania nachádzal. Na druhej strane ústavný súd nepochybuje o tom, že postupom, ktorý predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení uviedol, by sťažovateľ dosiahol skoršie doručenie písomného vyhotovenia rozsudku, a teda aj skoršie odstránenie uvedenej právnej neistoty, čo je základným účelom práv zaručených v cit. článkoch ústavy a Dohovoru (pozri napr. I. ÚS 41/02). Ide tu však podľa názoru ústavného súdu o okolnosť, na ktorú je síce možné s ohľadom na okolnosti konkrétnej veci prihliadnuť pri úvahe o výške primeraného finančného zadostučinenia podľa čl. 127 ods. 3 ústavy, nie však pri úvahe, či došlo alebo nedošlo k porušeniu práv podľa cit. článkov ústavy a Dohovoru.

Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľa na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (§ 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

Sťažovateľ požadoval priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100 000 Sk.

Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať mu aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľa (pozri bod 4.2 tejto časti) považuje za primerané vo výške 5 000 Sk.

Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2.

6. Ustanovenému právnenému zástupcovi sťažovateľa – advokátovi JUDr. J. M. - vznikol nárok na náhradu trov spojených s týmto právnym zastúpením voči štátu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 140 ods. 2 OSP a § 22 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb), t. j. nárok na náhradu hotových výdavkov a odmenu za zastupovanie, ktoré si tento advokát uplatnil vo výške 8 000 Sk (pozri časť I bod 2).

Vzhľadom na to, že tak dôvod uplatnenej náhrady trov právneho zastúpenia, ako aj jej výška (2 x odmena vo výške 3 900 Sk, t. j. jednej tretiny výpočtového základu vo výške

11 693 Sk, za prevzatie a prípravu zastúpenia a za písomné vyjadrenie z 11. novembra 2002 podľa § 13 ods. 8 cit. vyhlášky; 2 x režijný paušál vo výške 100 Sk za každý úkon podľa § 24 ods. 3 cit. vyhlášky) zodpovedajú cit. právnym predpisom, ústavný súd uložil Kancelárii ústavného súdu zaplatiť uvedenú sumu, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

Vzhľadom na výsledok tohto konania štátu vznikol nárok na náhradu týchto trov konania (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 148 ods. 1 OSP) voči okresnému súdu, ktorému preto uložil povinnosť na ich úhradu, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 4. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ rozumieť doručenie tohto rozhodnutia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. septembra 2003